

FRANTIŠEK DĚTEM

Jmenuji se František Bartoš.

Jako dospělý jsem se stal učitelem a vědcem. Zkoumal jsem, jak lidé žijí, jaké zvyky dodržují a jakým nářečím mluví v různých koutech Moravy.

Devítiletého byste mě mohli potkat ve Zlíně.
Bylo by to před 174 lety v roce 1846.

Vypravte se se mnou do starého Zlína oslavit tři sváteční dny Vánoc. Zjistíte, co se dělalo na Štědrý den, Boží hod i svátek svatého Štěpána.

ZAČÍNÁME!

ŠTĚDRÝ DEN

František se konečně dočkal Vánoc. A jak to vypadalo v chalupě na Štědrý den?

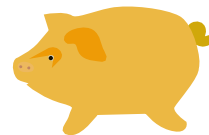
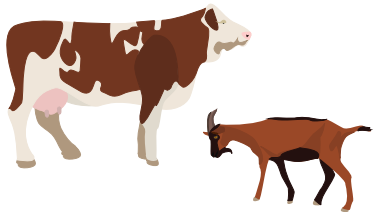
Přečti si povídku o prvním svátečním dnu a vždy klikni na správný obrázek, který patří na označené místo.

Celý Štědrý den se drží přísný půst. František od rána vyhlíží z okna na střechu sousedovy chalupy, kdy už se ukáže zlaté .

Štědrý den se přehoupl k večeru a na obloze se objevila první . To je znamení, že večere může začít.

Večeři zahájí tatínek a podělí všechny u stolu oplatkem pomazaným medem. Pak přijde na řadu polévka z , sladká řepa, , vdolky a sušené nebo vařené ovoce.

Zbytky od večere maminka rozdrobí a rozsype je na zahradě a na poli a oplatek se zapečenou trávou dostane také domácí .

ŠTĚDRÝ DEN

František se konečně dočkal Vánoc. A jak to vypadalo v chalupě na Štědrý den?

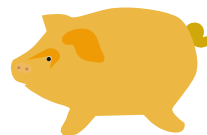
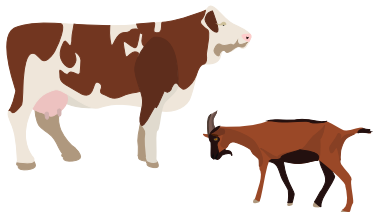
Přečti si povídku o prvním svátečním dnu a vždy klikni na správný obrázek, který patří na označené místo.

Celý Štědrý den se drží přísný půst. František od rána vyhlíží z okna na střechu sousedovy chalupy, kdy už se ukáže zlaté prasátko .

Štědrý den se přehoupá k večeru a na obloze se objevila první . To je znamení, že večere může začít.

Večeři zahájí tatínek a podělí všechny u stolu oplatkem pomazaným medem. Pak přijde na řadu polévka z , sladká řepa, , vdolky a sušené nebo vařené ovoce.

Zbytky od večere maminka rozdrobí a rozsype je na zahradě a na poli a oplatek se zapečenou trávou dostane také domácí .

ŠTĚDRÝ DEN

František se konečně dočkal Vánoc. A jak to vypadalo v chalupě na Štědrý den?

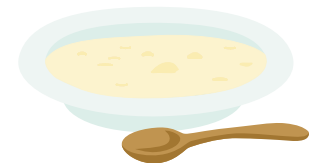
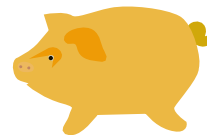
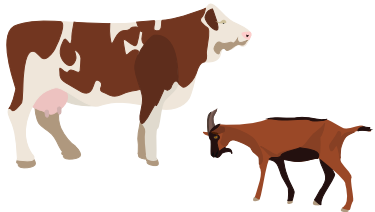
Přečti si povídku o prvním svátečním dnu a vždy klikni na správný obrázek, který patří na označené místo.

Celý Štědrý den se drží přísný půst. František od rána vyhlíží z okna na střechu sousedovy chalupy, kdy už se ukáže zlaté prasátko .

Štědrý den se přehoupl k večeru a na obloze se objevila první hvězda . To je znamení, že večere může začít.

Večeři zahájí tatínek a podělí všechny u stolu oplatkem pomazaným medem. Pak přijde na řadu polévka z , sladká řepa, , vdolky a sušené nebo vařené ovoce.

Zbytky od večere maminka rozdrobí a rozsype je na zahradě a na poli a oplatek se zapečenou trávou dostane také domácí .

ŠTĚDRÝ DEN

František se konečně dočkal Vánoc. A jak to vypadalo v chalupě na Štědrý den?

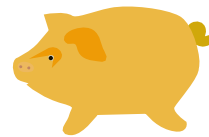
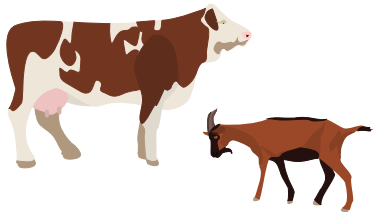
Přečti si povídku o prvním svátečním dnu a vždy klikni na správný obrázek, který patří na označené místo.

Celý Štědrý den se drží přísný půst. František od rána vyhlíží z okna na střechu sousedovy chalupy, kdy už se ukáže zlaté   .

Štědrý den se přehoupá k večeru a na obloze se objevila první   . To je znamení, že večere může začít.

Večeři zahájí tatínek a podělí všechny u stolu oplatkem pomazaným medem. Pak přijde na řadu polévka z   , sladká řepa, , vdolky a sušené nebo vařené ovoce.

Zbytky od večere maminka rozdrobí a rozsype je na zahradě a na poli a oplatek se zapečenou trávou dostane také domácí .

ŠTĚDRÝ DEN

František se konečně dočkal Vánoc. A jak to vypadalo v chalupě na Štědrý den?

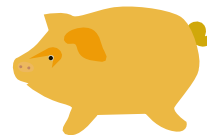
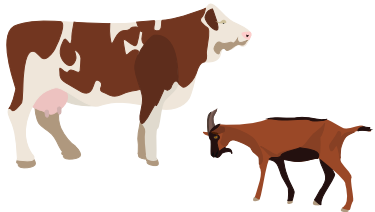
Přečti si povídku o prvním svátečním dnu a vždy klikni na správný obrázek, který patří na označené místo.

Celý Štědrý den se drží přísný půst. František od rána vyhlíží z okna na střechu sousedovy chalupy, kdy už se ukáže zlaté prasátko .

Štědrý den se přehoupá k večeru a na obloze se objevila první hvězda . To je znamení, že večere může začít.

Večeři zahájí tatínek a podělí všechny u stolu oplatkem pomazaným medem. Pak přijde na řadu polévka z hřibů , sladká řepa, krupice , vdolky a sušené nebo vařené ovoce.

Zbytky od večere maminka rozdrobí a rozsype je na zahradě a na poli a oplatek se zapečenou trávou dostane také domácí .

ŠTĚDRÝ DEN

František se konečně dočkal Vánoc. A jak to vypadalo v chalupě na Štědrý den?

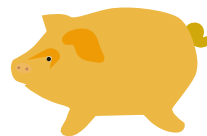
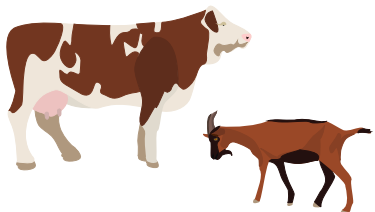
Přečti si povídání o prvním svátečním dnu a vždy klikni na správný obrázek, který patří na označené místo.

Celý Štědrý den se drží přísný půst. František od rána vyhlíží z okna na střechu sousedovy chalupy, kdy už se ukáže zlaté prasátko .

Štědrý den se přehoupl k večeru a na obloze se objevila první hvězda . To je znamení, že večere může začít.

Večeři zahájí tatínek a podělí všechny u stolu oplatkem pomazaným medem. Pak přijde na řadu polévka z hřibů , sladká řepa, krupice , vdolky a sušené nebo vařené ovoce.

Zbytky od večere maminka rozdrobí a rozsype je na zahradě a na poli ptáčkům a oplatek se zapečenou trávou dostane také domácí .

ŠTĚDRÝ DEN

František se konečně dočkal Vánoc. A jak to vypadalo v chalupě na Štědrý den?

Přečti si povídání o prvním svátečním dnu a vždy klikni na správný obrázek, který patří na označené místo.

Celý Štědrý den se drží přísný půst. František od rána vyhlíží z okna na střechu sousedovy chalupy, kdy už se ukáže zlaté   .

Štědrý den se přehoupl k večeru a na obloze se objevila první   . To je znamení, že večere může začít.

Večeři zahájí tatínek a podělí všechny u stolu oplatkem pomazaným medem. Pak přijde na řadu polévka z   , sladká řepa,   , vdolky a sušené nebo vařené ovoce.

Zbytky od večere maminka rozdrobí a rozsype je na zahradě a na poli   a oplatek se zapečenou trávou dostane také domácí   .

Výborně!

Chceš ochutnat štedrovečerní krupici? Můžeš si ji uvařit podle následujícího receptu.

Ochutnej štedrovečerní krupici

ŠTĚDROVEČERNÍ KRUPICE

Františkovi se na štědrovečerní krupici vždycky sbíhají sliny.

Pokud chceš toto jídlo ochutnat, můžeš si ho jednoduše připravit. Postupuj podle receptu.

RECEPT

Budeš potřebovat:

krupici

mléko

špetku soli

máslo

cukr se skořicí, med

- Do osoleného vařícího mléka nasypej krupici a uvař kaši.
- Kaši nalij na talíř a polij rozpuštěným máslem a oslad' medem nebo posypej cukrem se skořicí.

Dobrou chuť

DEN BOŽÍHO NAROZENÍ

DEN BOŽÍHO NAROZENÍ

Františkovi se zdá, že spal jen pár minut, když ho maminka budí 25. prosince brzy ráno. Všude je ticho a tma. František zabalený do vlnáku drží maminku za ruku a společně se sousedy spěchají do zlínského kostela na jitřní mši. Bude trvat ještě pár hodin, než se slunce objeví na obzoru.

V překrásně osvětleném kostele panuje slavností atmosféra. Na mši se hraje a zpívá velká pastýřská koleda ve valašském nářečí. Hrají varhany, housle, kontrabas i trubky. František ale obdivuje hráče na klarinet. Sám se totiž na klarinet učí hrát. Teď se ale těší, až přijde čas na ptačí zpěv. V kapse kabátu žmoulá hliněnou píšťalku ve tvaru slavíka. Tu už přichází průvod chlapců, kteří pískají na píšťalky a kukačky a napodobují ptačí hlasy vítající narozeného Ježíška. František se moc rád přidává.

Zkus si vyrobit jednoduchou píšťalku z papíru.

Budeš potřebovat:

- *středně tvrdý papír formátu A4 (gramáž 160 g/m²)*
- *gumičky a lepicí pásku*
- *nůžky*

Postup, jak vyrobit papírovou píšťalku

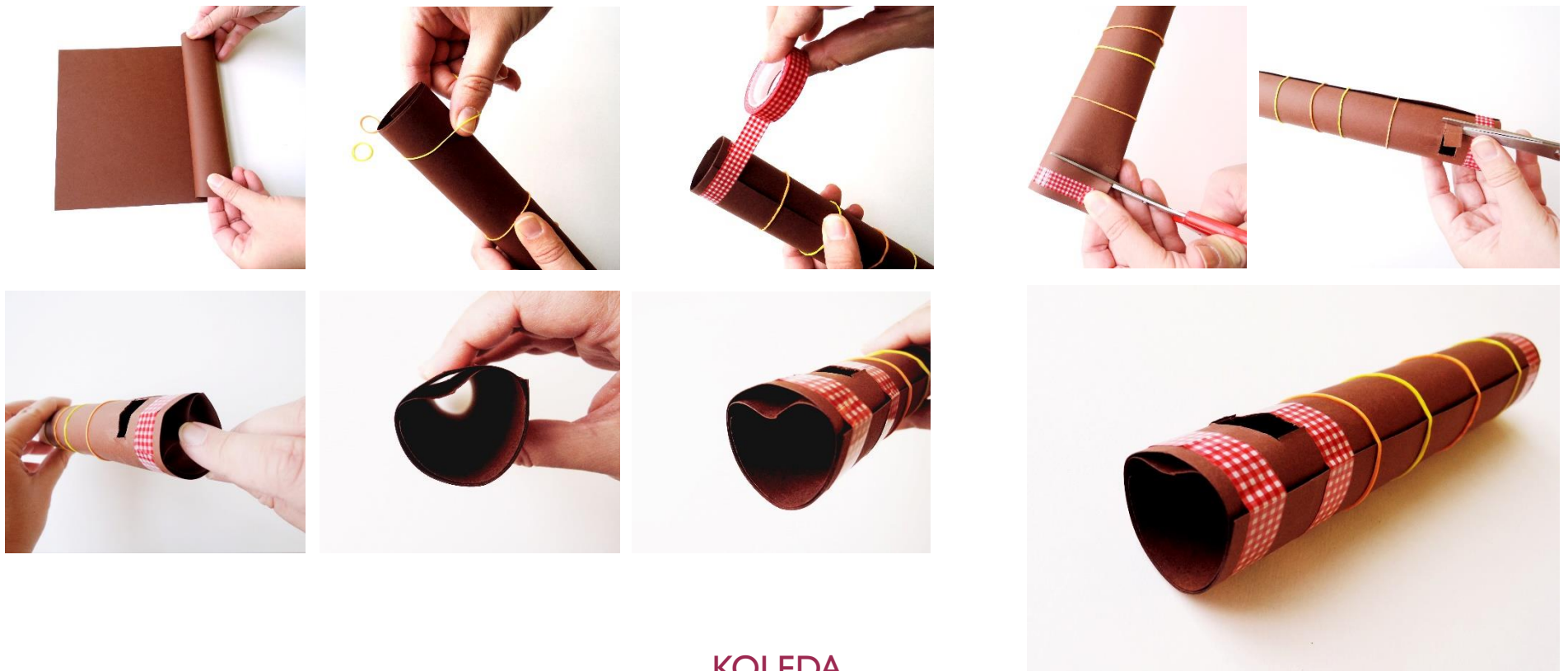

PÍŠŤALKA Z PAPIRU

Papír smotej do roličky. Aby se nerozmotal, natáhni na něj 2 gumičky a na obou koncích slep lepicí páskou. Asi 2 cm od kraje vystřižni díru 1 cm širokou a 2 cm dlouhou.

Aby píšťalka pískala, musíš vytvořit štěrbinu mezi vrchní vrstvou papíru a vnitřními vrstvami. Vnitřní vrstvy zohni směrem dolů.

Zkus do štěrbinu fouknout. Pokud nevyjde žádný zvuk, zkus štěrbinu zmenšit nebo naopak zvětšit. Možná bude nutné píšťalku trochu vyrovnat nebo zmáčknout. Vyzkoušej, kdy vzduch najde správnou cestu. Bude to asi chtít trochu trpělivosti, ale určitě se ti podaří vyloudit alespoň tiché hvízdnutí.

KOLEDA

DEN BOŽÍHO NAROZENÍ

Celý kostel zpívá koledy. Tuto František moc dobře zná. Umí ji i podle not zahrát na svůj klarinet.

Pokud také umíš hrát na nějaký hudební nástroj, zkus si starou koledu zahrát podle not. Pokud noty číst neumíš, můžeš si melodii poslechnout [ZDE](#).

Vesele.

Ze Zlína.

Veselé vánoční hody,
zpívejte, dítky, koledy,
o tom, co se vskutku stalo,
že se lidem narodilo děťátko.

Jehož Maria počala,
v zimě v chlévě porodila,
položila do jesliček,
zavinula do pleníček děťátko.

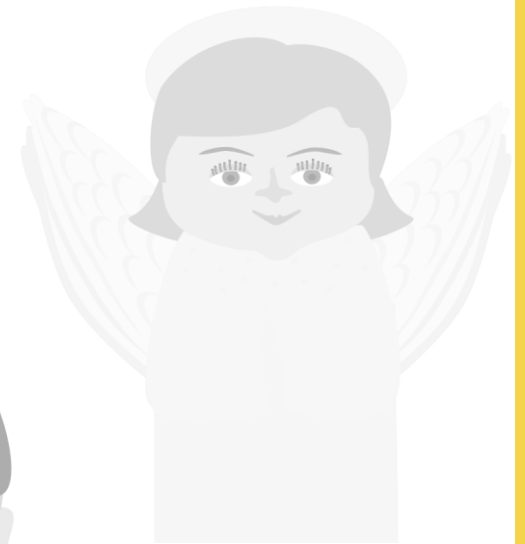
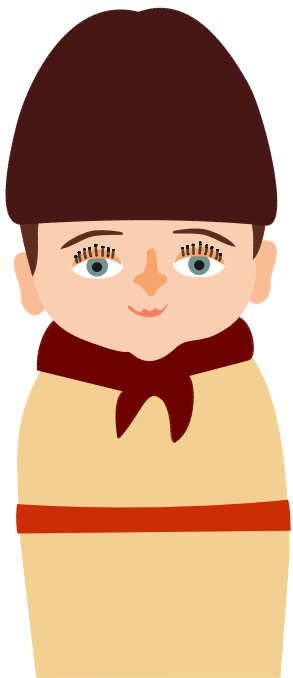
VÁNOČNÍ HRA

VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

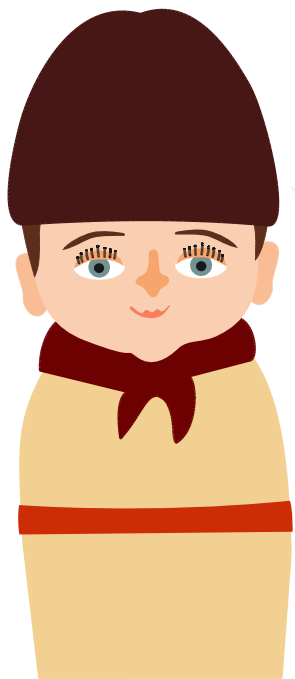
Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

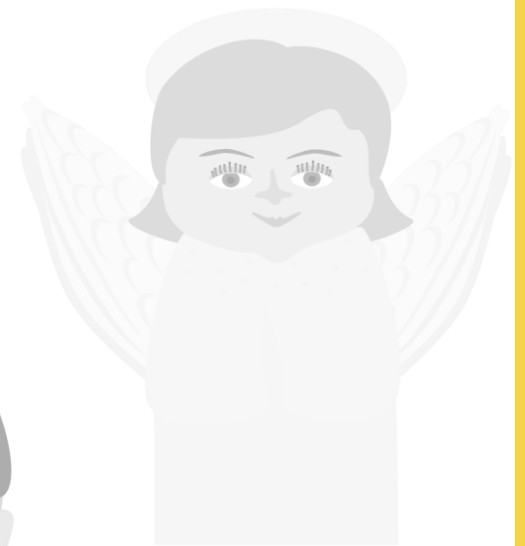
VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

Pohleď bratře,
copak je to?

VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

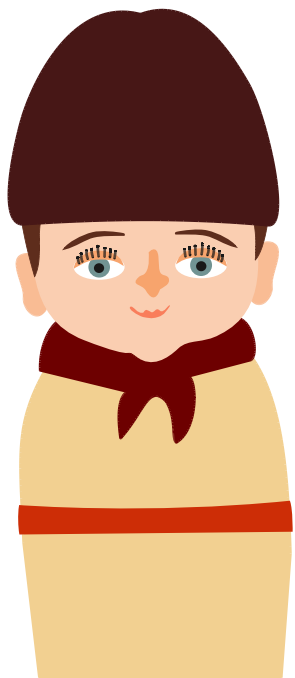
Ale to je Betlém
nebo Jeruzalém!

VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

Vstaňte a pospěšte,
do Betléma půjdete,
nemeškejte, vstaňte brzy,
ať vás cesta nemrzí!

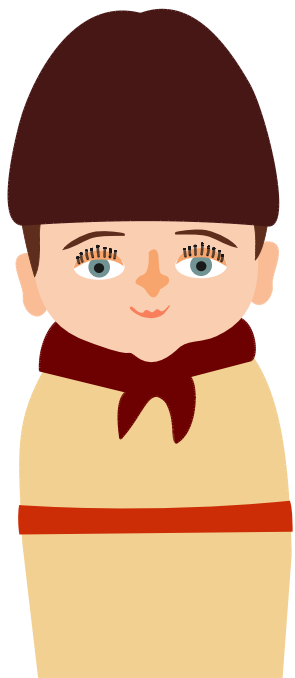

VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hrát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

Co na nás tak voláš, že nám ani spát nedáš.
Co anděle, posle z nebe, copak nám to povídáš?

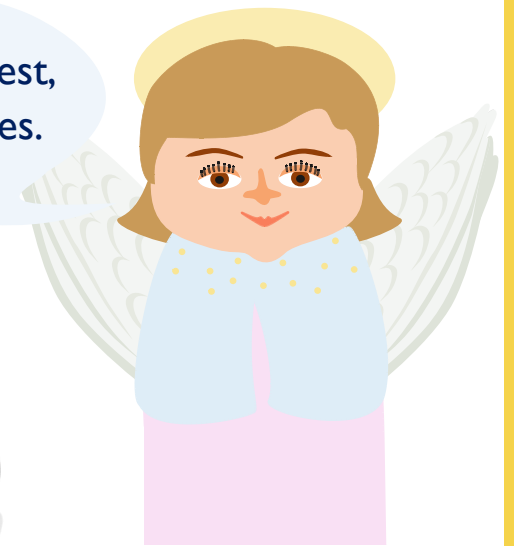
VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

Narodil se nám dnes, v jeslích položený jest,
naš spasitel vykupitel, právě o půlnoci dnes.

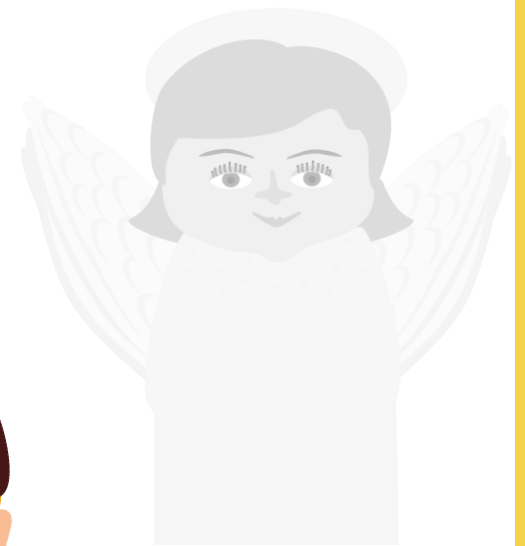
VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hrát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

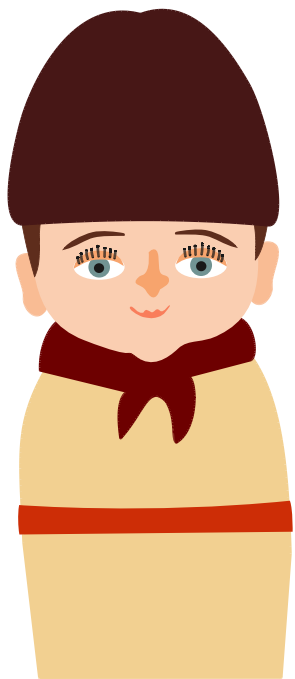
Ale bratři, co mu dáme,
když sami nic nemáme.

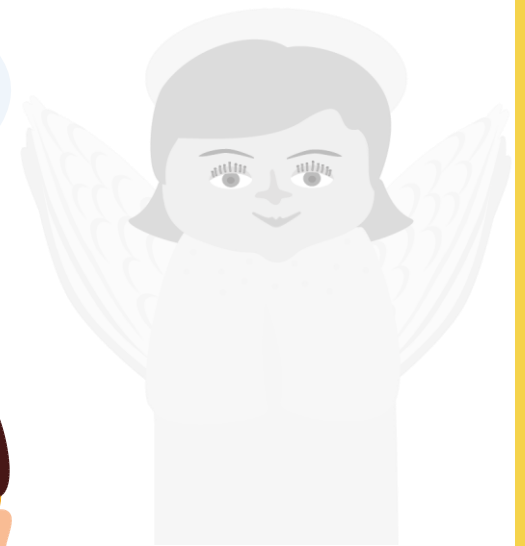
VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

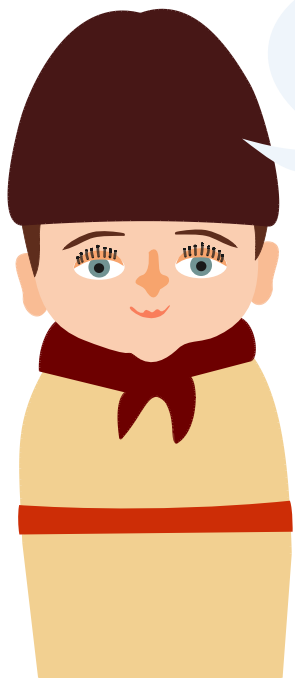
A já mu dám chleba krajíc,
beztak už nestojím za víc.

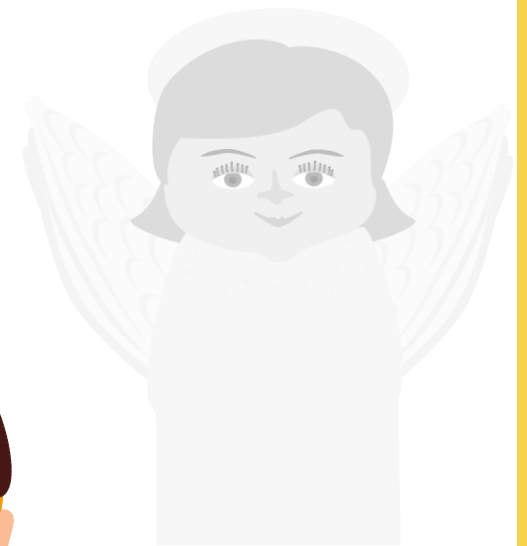
VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Vyrob si loutky 4 pastýřů a anděla a zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

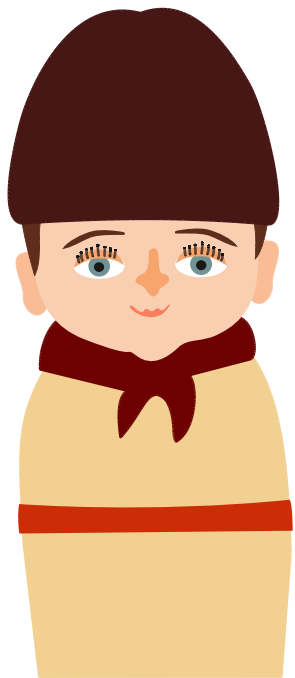
A já mu dám velkého berana,
pomožte mi ho dát na moje ramena.

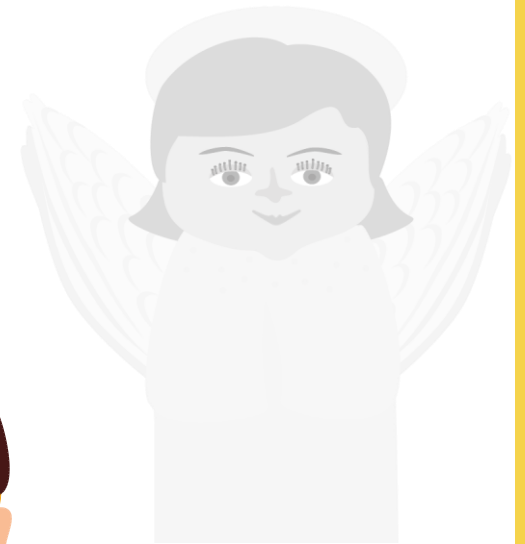
VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hrát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Zahraj si vánoční hru podle scénáře, který se postupně odkryje kliknutím na barevné obrázky.

Tedy poženem a honem, tam do Betléma půjdem!
Ty vezmeš housličky, já dudy mám,
půjdeme do Betléma, zahrajem tam!

VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hřát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Znáš koledu Půjdem spolu do Betléma? Zazpívej si i další sloky. Hudební nástroje ti napoví!

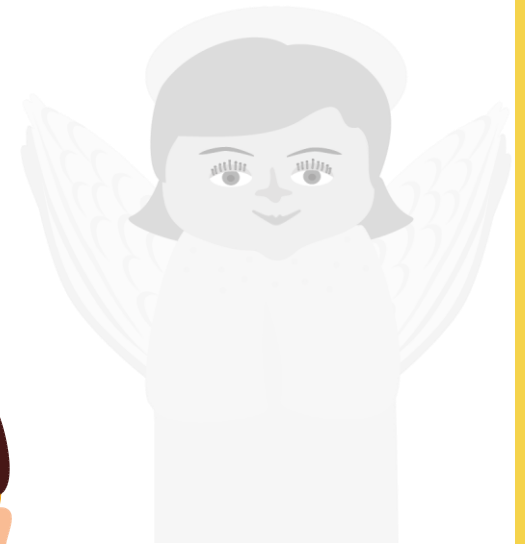
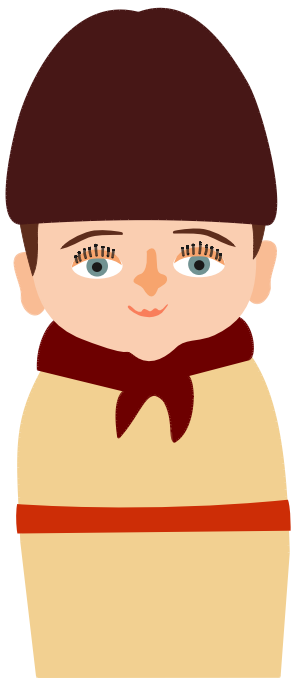
Půjdem spolu do Betléma, dudaj, dudaj, dudaj, dá,
Ježíšku, miláčku, my tě idem kolíbat,
Ježíšku, miláčku, my tě budem kolíbat.

VÁNOČNÍ HRA

František ví, že den Božího narození je největším svátkem v roce. Odpoledne se s kamarády převléká do bílé košile, páše se červeným opaskem a na hlavu si nasadí beranici, která ho bude hrát až budou s kluky jako Valaši obcházet chalupy ve vsi a hrát hru o narození Ježíška v Betlémě.

Už sme zahráli Ježíšku malému,
pojd' Kubo, Janku, Mikši, Vávro dom,
dary u jesliček nechte, před Ježíškem poklekněte.

DEN SVATÉHO ŠTĚPÁNA

DEN SVATÉHO ŠTĚPÁNA

„Vinšuju vám šťastné a veselé svátky, narození Krista Pána, co ste si na milém Pánubohu vyžádali, menší hříchy, větší radost, po smrti království nebeské,“ přeje sousedův Vašík ve dveřích, protože přišel k Bartošům na koledu. František nasadí beranici na uši a připojuje se k Vašíkovi. Ve vsi obejdou sousedy a příbuzné. Těší se, co všechno si vykoledují. Oba znají několik koled.

Přečti si staré koledy, které jsou zapsány ve zlínském nářečí. Pokud chceš vědět, co si kluci vykoledovali, klikni na některý text.

Koleda, koleda, Štěpáne,
co to neseš ve žbáně?
Nesu, nesu koledu,
upadl sem na ledu,
chlapci sa mi zběhli,
koledu mi zedli.

Já su malý koledníček,
přišel sem k vám pro troníček,
troníček mi dajte,
nic sa nehněvajte;
šak já s vozem nejedu,
suchěj řepy neberu,
co mi dáte, to veznu,
třebas krávu i tele
do téj zlatěj kabele.

(troníček = starý drobný peníz)

DEN SVATÉHO ŠTĚPÁNA

„Vinšuju vám šťastné a veselé svátky, narození Krista Pána, co ste si na milém Pánubohu vyžádali, menší hříchy, větší radost, po smrti království nebeské,“ přeje sousedův Vašík ve dveřích, protože přišel k Bartošům na koledu. František nasadí beranici na uši a připojuje se k Vašíkovi. Ve vsi obejdou sousedy a příbuzné. Těší se, co všechno si vykoledují. Oba znají několik koled.

Přečti si staré koledy, které jsou zapsány ve zlínském nářečí. Pokud chceš vědět, co si kluci vykoledovali, klikni na některý text.

Koleda, koleda, Štěpáne,
co to neseš ve žbáně?
nesu, nesu koledu,
upadl sem na ledu,
chlupci sa mi zběhli,
koledu mi zedli.

Já su malý koledníček,
přišel sem k vám pro troníček,
troníček mi dajte,
nic sa nehněvajte;
šak já s vozem nejedu,
suchěj řepy neberu,
co mi dáte, to veznu,
třebas krávu i tele
do téj zlatěj kabele.

(troníček = starý drobný peníz)

FRANTIŠEK PŘEJE ŠŤASTNÉ A VESELÉ SVÁTKY